

je one pesnike i one struje koji su prihvaci od strane savremene (zvanične) ukrajinske istoriografije. Zbog toga nije išao za praznim efektima i promašenim senzacijama, koje bi možda neko očekivao (pogotovo u revalorizovanju onih imena koja su osporavana staljinističkim birokratsko-dogmatskim interesima). On se zadovoljio time što je iz te grupe pesnika uključio Antonića i Olesa (jer to po svojim umetničkim dometima zaslužuju), a s drugima (u prvom redu sa Mihajlom Draž-Hmarom, Mihajlom Voronijem, Jevgenijem Plužnikom i dr.) samo se upoznao: jer oni — objektivno gledano — nisu uspeli da se pesnički nametnu u toj meri da bi njihovo delo islo ispred njihove sudbine». (*Vek i po ukrajinske poezije* [Predgovor], str. 9–10.)

Iako je ovome turnejanju svaki komentar izložan (autor je, očito, izabrao najpriavljeniji put pri sastavljanju antologije), izostavljanjem jednog broja pesnika, pripadnika srednje generacije (L. Kostenko, R. Bratun i dr.), čijom pojavorom započinje drugi period u savremenoj ukrajinskoj poeziji — antologija je, nesumnjivo, samo izgubila na »težini«, jer drugi deo antologije, gde je predstavljena posleratna generacija pesnika, ostao je nekompletan, a predstava o stvarnim dometima te generacije ukrajinskih pesnika — jednostrana. Da li je u pitanju samo slučajnost — teško je odgovoriti, tim više što se pomenuti pesnici uopšte ne mogu privoditi pod isti, zajednički, imenitelj sastavljača, koji smo malopre citirati. Ostaje verovanje da je to samo nepažnja (ili neinformisanost?) autora antologije, nepažnja od koje »boluje« manje-više svaka antologija, te se tako prema njoj treba i odnositi. Srećna je okolnost što uskoro iz štampe treba da izade »Antologija savremene ukrajinske poezije« Srđana Đurđeva Raškovića (izdavač: »Slovo ljubave«, Beograd), jer će tako gore pomenuti nedostaci i izvesne praznine nastale Pajkovićevom antologijom, između ostalog i zbog njene širine zahvata, biti na adekvatan način otklonjene.

Oobjavljanje prve »Antologije ukrajinske poezije« u Jugoslaviji značajan je doprinos utvrđivanju tradicionalno bogatih jugoslovensko-ukrajinskih kulturnih veza, svedočanstvo o njihovim dometima i podsticaj za njihovo dalje proširivanje.

STOJAN BERBER: »Gorki vilajet« Biblioteka »Golub«, Sombor, 1980.

Piše: ZORAN M. MANDIĆ

Gorki vilajet Stojana Berbera je knjiga portreta i utisaka, mozaično uređenih u formi porodičnog albuma. To su portreti o ocu, majci, sestrama, braći, ujacima, stričevima i susedima, s analitičkim sukcesivnim komentarima koji liče na legende i fusnote ispod pravolinijskog slikovnog stabla.

Gorki vilajet je i portretska obeležavanje, dijapositiv životinjske jedinke (psa, konja i praseta) kao metaforičkog protivstava u konačnom zaokruženju egzistencijalnog zajedništva, ponašanja i smisla.

Ovom knjigom Stojan Berber je problemski akcentovao kompliknost teksta kao »proverenu« poetičku vrednost, snabdevenu dokumentarističkim i psihološkim testom i analizom, koja ide od prostog ličnog opisa do dubokih unutrašnjih i duševnih procesa jedinki, na kojima je nedvosmisleno postavljen svet i sva njegova organizacija.

Berber se oslobodio pukog lirskog zanosa i pričanja, što je u osnovi njegove prve knjige *Bela jutra*, našavši se na terenu subjektivnog i intimističkog preispitivanja, poetičkog korena i šireg zahteva koji razlučuje pesmu od pesme i čini njihovu genetsku vezu relativnom. Na planu takvog relativizma *Gorki vilajet* je obrazovan i kao ironičan izazov arhaičnim i patrijarhalnim temeljima porodice.

Ipak, Berber se našao u nedoumici, jer insistira na oprobanim i usvojenim poetičkim motivima, i ne smeta mu da se preda njihovom prepoznatljivom nabranjanju, ne vodeći dovoljno računa o zasićenosti tematskog prostora.

DAVID KECMAN: »Pretponočni voz«, Biblioteka »Golub« Sombor, 1980.

Piše: ZORAN M. MANDIĆ

Pretponočni voz je druga knjiga pesama Davida Kecmana, koja se po svojoj tematskoj i kompozicijskoj gradi delimično nastavlja na njegovu prvu knjigu *Reč na ledu*. Obe su sačinjene iz više manjih i većih celina, koje svaka za sebe čine zatvoreni tematski krug, bez određenije namere da se ti krugovi spoje u jedno sabirno mesto i preciznije opredmete svoje ishodište.

U *Pretponočnom vozu* Kecman problemski postavlja asignirano pitanje o smislu življenja i pisanja, tražeći u njihovo molekularnoj vezi prostor za objektivizaciju tragičnog i »overenog« ljudskog bića. Međutim, on u tom prostoru koristi disparatna i neobjedinjena sredstva koja se na svojim prelazima sudejaju u tekstu, kao izdvojene razglednice i autonomni (odeljeni) prikazi.

Pretponočni voz je i polemički (diskutabilni) sudar tradicionalnog i modernog u poetičkoj funkciji teksta, jer skokovitim promenama i izmenama Kecman nastoji da premosti neku vrstu uslovnog teksta koji ne može da se vrednuje. A u duši svakog pesnika je želja da svojom poetičkom pojavorom i prilogom poruši od-

ređena pravila koja poeziju čine tromom, (ne)emancipovanom i (ne)ambicioznom. Korišćenje takve metodologije dovodi svaku knjigu, kao zaokružen tekst, pred veliko iskušenje, jer ona, kada-tad, mora da se verifikuje pozitivnim ili negativnim estetičkim merilima i impresijama.

U odnosu prema čitaocu i kritičkom mišljenju uvek je prazan prostor za tu verifikaciju, pogotovo kada se poezija nastavlja u svom predugačkom ispitivanju nepromenljivog objekta o: tragicu, hedonizmu, smislju i smrti.

Ipak, *Pretponočni voz* je još jedan pokušaj i način, u prevelikoj porodici istih, da se poezija podvrgne ogledu i dematerijalizaciji uštavljenog i tromog poetičkog kursa, koji često isključi u monopol ovih ili onih uticaja, paušalnih ocena i svemoćnih kritičara.

u međuvremenu

PANČEVO NA ŠTAFELAJU

Piše: Momčilo Paraušić

Slika kulturne situacije Pančeva je u pokretu. Pored novih htenja i mogućnosti, bogato i živo nasleđe u njoj toliko učestvuje da Pančevcima nijednog trenutka ne dozvoljava da osstanu spokojni. U kulturi staroj više od osam stotina godina (najstariji podatak o Pančevu ostavio je arapski geograf Muhamed el Šerif Idrizi 1153. godine kao o trgovackom gradu naseljenom »okretnim Grcima«) tragove su ostavili Konstantin Danil, urednik »Pančevca« Jovan Pavlović, štampari braća Jovanović, Ljuba Nenadović, prota Vasa Živković, Jovan Jovanović Zmaj i drugi, a u poslednjih sto godina: Mihajlo Pupin, Uroš Predić, Isidora Sekulić, Milan Čurčin, Miloš Crnjanski... Srpsko pevačko društvo najstarije je u Jugoslaviji, a list »Pančevac«, osnovan 1869, dve godine kasnije, prvi na Balkanu, doneo je prevod *Manifesta komunističke partije*. A pre šezdeset godina dobošar je izvikao: »Javlja se građanstvu da će se na pijaci prikazivati žive slike!«

Iako Pančeve ima snažnu materijalnu bazu, četrnaest radnih organizacija u oblasti kulture ipak svojim programima ne može da zadovolji potrebe. Navedimo samo neke brojke: 36 hiljada radnika u privredi, desetak hiljada srednjoškolaca, sedamnaest hiljada osnovaca i preko dve i po hiljade studenata. Ovogodišnja sredstva — 39.849.375 dinara, iako za skoro četvrtinu veća nego u prešloj godini, dovoljna su »da se spreči dalje zaostajanje kulture«. Domovi kulture i zgrada Magistrata malo liče na objekte namenjene kulturnim doživljajima. Broj knjiga u bibliotekama nije zadovoljavajući, otkup muzealija je simboličan, a tehnička oprema radnih organizacija zastarela.

Stojan Boškov, sekretar SIZ-a za kulturu, o kulturnim prenuciima Pančeva kaže:

»Povećanjem broja programa i podizanjem njihovog kvaliteta nastojimo da kultura postane integralni deo sistema udruženog rada. Pančevci žele autohtone programe, učešće u kreiranju kulturnog života. Zato smo mi već u preorientaciji — sposobljavamo vlastite amaterske snage za značajnije produhvatne. Naša sredina je prema kulturnim sadržajima naroda i narodnosti otvorena, ali želimo da ostvarimo pravu komunikaciju — da odlazimo tamo odakle nam dolaze. I prvi zamašnji projekat sopstvenim snagama, koji se priprema, kao da ide u susret željama o budućem pozorištu... Ali, sredstava nikada nema za nabujale ideje. Pokušavamo stvari da rešavamo logikom ovog vremena, a kultura se, ipak, još finansira logikom prošlog.«

Pa ipak, Pančeve ima svoj kulturni dah, nekad dubok i miran, nekad nepravilan i isprekidan. KUD »Abrasović« odavno je simbol pančevačkog amaterizma, na području opštine radi tri-nest kulturno-umetničkih društava (među njima su i dva mlađa: »Jedinstvo« u Industriji stakla i »Branko Radičević« u